

आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को मौद्रिक नीतिको

प्रथम त्रैमासिक समीक्षा

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं

विषय-सूची

पृष्ठभूमि	१
अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक परिदृश्य	१
आर्थिक लक्ष्यहरुको स्थिति तथा परिदृश्य	१
मौद्रिक लक्ष्यहरुको स्थिति तथा परिदृश्य.....	२
मौद्रिक नीतिमा उल्लिखित कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयन स्थिति	३
संचालन लक्ष्य तथा उपकरण.....	३
तरलता व्यवस्थापन	३
कर्जा तथा स्रोत व्यवस्थापन	४
भुक्तानी प्रणाली	६
विदेशी विनिमय व्यवस्थापन.....	६
मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा	६
मौद्रिक तथा वित्तीय उपायहरु.....	६

आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को मौद्रिक नीतिको प्रथम त्रैमासिक समीक्षा

पृष्ठभूमि

१. नेपाल राष्ट्र बैंकले आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को मौद्रिक नीति २०७६ साउन ८ गते सार्वजनिक गरेको थियो । अर्थतन्त्रको अवस्था तथा आन्तरिक एवम् अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक परिदृश्यमा आधारित भएर नेपाल सरकारको बजेटसँग समेत सामञ्जस्यता हुने गरी मौद्रिक नीति तर्जुमा गरिएको थियो । मौद्रिक नीतिको प्रमुख लक्ष्य समष्टिगत माग पक्षबाट मुद्रास्फीतिमा चाप पर्न नदिनुका साथै वाह्य एवम् वित्तीय क्षेत्र स्थायित्व कायम गर्नु र लक्षित आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सहयोग पुऱ्याउनु रहेको छ ।
२. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक स्थितिको पछिल्लो परिदृश्य, पहिलो तीन महिनासम्मको कार्यान्वयन स्थिति तथा अर्थतन्त्रका विद्यमान चुनौतीहरूलाई समेत ध्यानमा राखि यो त्रैमासिक समीक्षा गरिएको छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक परिदृश्य

३. पछिल्लो समय विश्व अर्थतन्त्रको वृद्धिदरमा सुस्तता आएको छ । सन् २०१८ मा ३.६ प्रतिशत रहेको विश्व अर्थतन्त्रको वृद्धिदर सन् २०१९ मा ३.० प्रतिशत र २०२० मा ३.४ प्रतिशत रहने अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको प्रक्षेपण छ ।
४. सन् २०१८ मा २.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको विकसित अर्थतन्त्र सन् २०१९ र सन् २०२० मा १.७ प्रतिशतले वृद्धि हुने कोषको प्रक्षेपण छ । यसैगरी, उदीयमान तथा विकासशील अर्थतन्त्र सन् २०१८ मा ४.५ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा सन् २०१९ मा ३.९ प्रतिशतले र सन् २०२० मा ४.६ प्रतिशतले वृद्धि हुने कोषको प्रक्षेपण छ ।
५. चीन र भारतको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१८ मा क्रमशः ६.६ प्रतिशत र ६.८ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१९ मा दुबै अर्थतन्त्रको वृद्धिदर ६.१ प्रतिशत रहने कोषको प्रक्षेपण छ । यसैगरी, सन् २०२० मा चीनको वृद्धिदर ५.८ प्रतिशत र भारतको ७.० प्रतिशत रहने कोषको प्रक्षेपण छ ।
६. विकसित र उदीयमान तथा विकासशील मुलुकहरूको मुद्रास्फीति सन् २०१८ मा क्रमशः २.० प्रतिशत र ४.८ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१९ मा क्रमशः १.५ प्रतिशत र ४.७ प्रतिशत रहने कोषको प्रक्षेपण छ । सन् २०२० मा भने यी मुलुकहरूको मुद्रास्फीति क्रमशः १.८ प्रतिशत र ४.८ प्रतिशत रहने कोषको प्रक्षेपण छ ।

आर्थिक लक्ष्यहरूको स्थिति तथा परिदृश्य

७. चालु आर्थिक वर्षको पहिलो तीन महिनाका समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय परिसूचकहरूले अर्थतन्त्रमा सकारात्मक परिदृश्य देखाएको छ । मौसमी प्रतिकूलता, वीउ वीजनमा देखिएको समस्या र फौजी किराको प्रकोपका कारण धानको उत्पादन प्रभावित हुने देखिएतापनि विभिन्न प्रकारका सहूलियत, अनुदान तथा कर्जा विस्तारले कृषि क्षेत्रमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने देखिएको छ । यसका साथै उर्जा उपलब्धतामा सुधार, उत्पादनमूलक उद्योगहरूको क्षमता उपयोगमा वृद्धि, पर्यटक आगमनमा वृद्धि, होटल लगायत पर्यटन पूर्वाधार विस्तार, पुनरनिर्माण कार्यमा निरन्तरता र संघीयता कार्यान्वयनले गति लिन थालेकोले उच्च आर्थिक वृद्धिको प्रवृत्तिलाई कायम राख्न सहयोग पुग्ने देखिन्छ ।

८. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ६ प्रतिशतको सीमाभित्र राख्ने लक्ष्य रहेकोमा पहिलो तीन महिनामा औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ६.४ प्रतिशत रहेको छ । वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७६ असोजमा उपभोक्ता मुद्रास्फीति ६.२ प्रतिशत रहेको छ । २०७५ असोजमा यस्तो मुद्रास्फीति ४.७ प्रतिशत रहेको थियो (तालिका १) । छिमेकी मुलुकमा मुद्रास्फीतिमा देखिएको दबाव, श्रमको लागतमा भएको वृद्धि तथा मौसमी प्रतिकुलताले तरकारी खेतीमा पारेको असरको परिणामस्वरूप मुद्रास्फीति लक्षित सीमाभन्दा केही उच्च रहेको हो । आन्तरिक उत्पादनमा वृद्धि तथा अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा कच्चा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा केही गिरावट आउने प्रक्षेपण रहेकोले वार्षिक औसत मुद्रास्फीति लक्षित सीमाभित्र नै रहने अनुमान छ ।

९. समीक्षा अवधिमा निर्यात १४.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको र आयात १०.३ प्रतिशतले गिरावट आएको कारण व्यापार घाटा १२.० प्रतिशतले घटेको छ । पाम तेल, अलैंची, आयुर्वेदिक औषधि, जुटका सामान, धागो लगायतका बस्तुहरूले निर्यातको वृद्धिलाई टेवा पुऱ्याएको छ भने हवाईजहाज तथा पार्टपुर्जा, एम.एस. विलेट, पेट्रोलियम पदार्थ, सुन र सवारी साधन तथा उपकरणको आयातमा कमी आएको कारण कुल आयात घटेको छ ।

तालिका १: औसत मुद्रास्फीति

विवरण	वार्षिक औसत		वार्षिक विन्दुगत	
			(प्रतिशतमा)	
	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७५ असोज	२०७६ असोज
समग्र	४.२	४.६	४.७	६.२
खाद्य	२.७	३.१	३.४	७.०
गैर-खाद्य	५.३	५.९	५.७	५.६

१०. कम्तिमा ७ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त हुने गरी विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम गर्ने मौद्रिक नीतिको लक्ष्य रहेकोमा २०७६ असोज मसान्तमा कायम रहेको विदेशी विनिमय सञ्चिति ८.५ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पुग्ने देखिन्छ ।

११. समीक्षा अवधिमा चालु खाता रु. २७ अर्ब १८ करोडले घाटामा र शोधनान्तर स्थिति रु. १४ अर्ब ४३ करोडले बचतमा रहेको छ । आयातमा आएको संकुचन, सरकारको वाह्य ऋण परिचालनमा भएको वृद्धि, प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानीमा भएको वृद्धि र नेपालीको वैदेशिक भ्रमण व्यय घटेका कारण शोधनान्तर बचतमा रहेको हो ।

१२. समीक्षा अवधिमा बैकिङ्ग कारोबारमा आधारित सरकारी बजेट रु. ४६ अर्ब ३८ करोडले बचतमा रहेको छ । समीक्षा अवधिमा कुल स्रोत रु. २१८ अर्ब ७१ करोड र सरकारी खर्च रु. १७२ अर्ब ३३ करोड रहेको छ ।

मौद्रिक लक्ष्यहरूको स्थिति तथा परिदृश्य

१३. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर १८ प्रतिशतको सीमा भित्र कायम राख्ने लक्ष्य रहेकोमा २०७६ असोज मसान्तमा उक्त मुद्राप्रदायको वार्षिक विन्दुगत वृद्धिदर १५.४ प्रतिशत रहेको छ ।

तालिका २: मौद्रिक लक्ष्यहरूको स्थिति

विवरण	आ.व. २०७६/७७ को लक्ष्य	२०७६ असोज मसान्त
विस्तृत मुद्राप्रदाय वृद्धिदर	१८.०	१५.४
आन्तरिक कर्जा वृद्धिदर	२४.०	१८.६
निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा वृद्धिदर	२१.०	१५.९

१४. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा कुल आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर २४ प्रतिशतमा सीमित गर्ने लक्ष्य रहेकोमा वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७६ असोज मसान्तमा यस्तो कर्जा १८.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । त्यसैगरी, निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा वृद्धिदर २१ प्रतिशतमा सीमित गर्ने लक्ष्य रहेकोमा वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७६ असोज मसान्तमा १५.९ प्रतिशतले बढेको छ ।

१५. नेपाली रुपैयाँको भारतीय मुद्रासँगको स्थिर विनिमयदर मौद्रिक अंकुशको रुपमा रहेको छ । २०७६ असार मसान्तमा प्रति अमेरिकी डलरसँग नेपाली रुपैयाँको खरिद विनिमयदर रु. १०९.३६ रहेकोमा २०७६ असोज मसान्तमा ४.१ प्रतिशतले अवमूल्यन भई रु. ११४ पुगेको छ ।

मौद्रिक नीतिमा उल्लिखित कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन स्थिति

संचालन लक्ष्य तथा उपकरण

१६. वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीले कुल स्वदेशी निक्षेपको ४ प्रतिशत अनिवार्य नगद अनुपात कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । अन्तिम ऋणदाता सुविधा दरको रुपमा रहेको बैंकदर ६ प्रतिशत कायम गरिएको छ ।
१७. खुला बजार कारोबार संचालनका लागि बैंकहरूको अन्तर बैंक कारोबार दरलाई सञ्चालन लक्ष्यको रुपमा लिइएको छ ।
१८. ब्याजदर करिडोरको माथिल्लो सीमाको रुपमा स्थायी तरलता सुविधा दर ६ प्रतिशत, नीतिगत दरको रुपमा रिपो दरलाई ४.५ प्रतिशत र तल्लो सीमाको निक्षेप संकलन दरलाई ३ प्रतिशत कायम गरिएको छ । यस अन्तर्गतको रिपो सुविधा Overnight र निक्षेप संकलन सुविधा एक हप्ताका लागि प्रदान गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

तरलता व्यवस्थापन

१९. समीक्षा अवधिमा कुल रु. ८९ अर्ब ३२ करोड तरलता प्रवाह गरिएको छ । यस अन्तर्गत रिपोमार्फत् रु. ३९ अर्ब ५२ करोड र स्थायी तरलता सुविधामार्फत् ४९ अर्ब ८० करोड तरलता प्रवाह भएको छ ।
२०. समीक्षा अवधिमा कुल रु. ३० अर्ब तरलता प्रशोचन भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा रु. ९५ अर्ब ३५ करोड तरलता प्रशोचन गरिएको थियो (तालिका ३) ।
२१. समीक्षा अवधिमा यस बैंकले विदेशी विनिमय बजारबाट अमेरिकी डलर ८९ करोड ८५ लाख खुद खरिद गरी रु. १०२ अर्ब २२ करोड खुद तरलता प्रवाह गरेको छ । त्यसैगरी, समीक्षा अवधिमा अमेरिकी डलर १ अर्ब ६ करोड बिक्री गरी रु. ११९ अर्ब ९८ करोड बराबरको भा.रु. खरिद गरिएको छ ।

तालिका ३: तरलता प्रवाह तथा प्रशोचन
(रु. अर्बमा)

विवरण	तीन महिना	
	२०७५/७६	२०७६/७७
(क) तरलता प्रवाह	३.४२	८९.३२
रिपो	-	३८.५५
रिपो*	-	०.९७
स्थायी तरलता सुविधा	३.४२	४९.८०
(ख) तरलता प्रशोचन	९५.३५	३०.००
निक्षेप संकलन बोलकबोल	७९.६५	३०.००
निक्षेप संकलन बोलकबोल *	-	-
रिभर्स रिपो	१५.७०	-
सोभै बिक्री बोलकबोल	-	-
(ग) खुद्र प्रवाह (क-ख)	-९१.९३	५९.३२

* ब्याजदर करिडोर अन्तर्गत भएको कारोबार ।

२२. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को पहिलो त्रयमासमा वाणिज्य बैंकहरूले रु. ५८३ अर्ब ३१ करोड र अन्य वित्तीय संस्थाहरू(वाणिज्य बैंकबीच बाहेक)ले रु. ४३ अर्ब ८८ करोडको अन्तर बैंक कारोबार गरेका छन् ।

२३. समीक्षा अवधिमा अल्पकालीन ब्याजदरहरु अघिल्लो वर्षको सोही अवधिको तुलनामा बढेका छन् । २०७५ असोजमा ९९-दिने ट्रेजरी बिलको भारित औसत ब्याजदर १.७७ प्रतिशत रहेकोमा २०७६ असोजमा ४.३३ प्रतिशत पुगेको छ ।
२४. वाणिज्य बैंकहरुबीचको अन्तरबैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर २०७५ असोजमा १.८६ प्रतिशत रहेकोमा २०७६ असोजमा ४.६२ प्रतिशत कायम भएको छ । तदनुरूप अन्तरबैंक ब्याजदर ब्याजदर-करिडोर भित्र नै रहेको छ ।

कर्जा तथा स्रोत व्यवस्थापन

२५. २०७७ असारसम्म वाणिज्य बैंकहरुले कर्जा र निक्षेपको ब्याजदर बीचको अन्तर ४.४ प्रतिशत भित्र ल्याइसक्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । २०७६ असोज महिनामा यस्तो ब्याजदर अन्तर ५.२ प्रतिशत रहेको छ ।
२६. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले विदेशबाट बैकिङ्ग क्षेत्रका अतिरिक्त पेन्सन फन्ड, हेज फन्ड लगायतका स्रोतबाट ६ महिनाको LIBOR दरमा थप ४ प्रतिशत विन्दुसम्ममा ऋण लिनसक्ने व्यवस्था गरिएको छ । चालु आर्थिक वर्षमा एक वाणिज्य बैंकले अमेरिकी डलर २ करोड ऋण लिन स्वीकृति लिएको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई विदेशबाट ऋण ल्याउन यो सुविधा दिएपश्चात् कुल ३ करोड १६ लाख अमेरिकी डलर भित्रिएको छ ।
२७. वाणिज्य बैंकहरुले २०७७ असार मसान्तभित्र आफ्नो चुक्ता पुँजीको न्यूनतम २५ प्रतिशत बराबर अनिवार्य रूपमा ऋण पत्र जारी गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । चालु आर्थिक वर्षको कात्तिक २७ गतेसम्म ८ वाणिज्य बैंकले रु. २० अर्ब ५० करोडको ऋणपत्र जारी गर्न स्वीकृति प्राप्त गरेका छन् । बैंकहरुले जारी गरेको ऋणपत्रको शतप्रतिशत रकम कर्जा प्रवाहका लागि उपयोग गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
२८. पूर्वाधार विकास बैंकले परियोजना छनौट गर्दा गर्नुपर्ने लगानीको न्यूनतम सीमा रु. ३० करोड कायम गरिएको छ । त्यसैगरी, पूर्वाधार विकास बैंकले समेत आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना प्रत्येक आर्थिक वर्षको साउन मसान्तभित्र यस बैंकमा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

वित्तीय क्षेत्र व्यवस्थापन

२९. समष्टिगत विवेकशील नियमनको रूपमा Countercyclical Buffer सम्बन्धी निर्देशन जारी गरिएको छ ।
३०. विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरुका लागि Basel II पूर्णरूपमा लागू गर्नका साथै Stress Testing गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
३१. वाणिज्य बैंकहरुबीच तथा लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुबीच गाभ्ने/गाभिने तथा प्राप्तिलाई प्रोत्साहित गर्न विभिन्न नीतिगत ब्यवस्थाहरु कार्यान्वयनमा ल्याइएका छन् । २०७६ असोज मसान्तसम्म कुल १७८ बैंक तथा वित्तीय संस्था मर्जर/प्राप्ति प्रक्रियामा सामेल भएकामा १३५ संस्थाको इजाजत खारेज हुन गई कुल ४३ संस्था कायम रहेका छन् ।
३२. प्रणालीगतरूपमा महत्वपूर्ण बैंक (Systemically Important Bank) को नियमन तथा सुपरिवेक्षणका लागि D-SIB Framework को मस्यौदा तयारी प्रक्रियामा रहेको छ ।
३३. गुनासो सुनुवाईलाई प्रभावकारी बनाउन यस बैंकमा रहेको गुनासो सुनुवाई इकाईलाई वित्तीय ग्राहक संरक्षण इकाईको रूपमा रुपान्तरण गरिएको छ ।

३४. बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ग्राहकलाई प्रदान गर्ने सेवा सम्बन्धी जानकारी Audio Notice Board बाट समेत निःशुल्क रुपमा उपलब्ध गराउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
३५. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूका वेवसाइटमार्फत सार्वजनिक हुने सामग्रीहरू नेपाली भाषामा समेत राख्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
३६. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कर्जा प्रवाहका क्रममा ऋणी स्वयम्ले छनौट गरेको बीमा कम्पनीबाट मात्र कर्जाको सुरक्षण स्वरुप राखिएको सम्पत्तिको बीमा गराउनु पर्ने र कर्जासँग प्रत्यक्ष रुपले सम्बन्धित बीमा पोलिसी बाहेक अन्य कुनै पनि प्रकारको बीमा पोलिसी बिक्री गर्न नपाउने व्यवस्था गरिएको छ ।
३७. तोकिएका प्राथमिकताप्राप्त क्षेत्रहरूमा सहूलियतपूर्ण कर्जा उपलब्ध गराउने उद्देश्यले यस बैंकले स्थापना गरेको पुनरकर्जा कोषको सञ्चालन कार्यविधि जारी हुने क्रममा रहेको छ ।

३८. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले ऋणीबाट सहूलियतपूर्ण कर्जाको ब्याज असुलउपर गर्दा ऋणीले पाउने ब्याज अनुदान घटाएर मात्र असुलउपर गर्नुपर्ने व्यवस्थाको निरन्तर अनुगमन भइरहेको छ । २०७६

असोज मसान्तसम्म कुल २०,६५९ ऋणीलाई रु. ३९ अर्ब ३० करोड सहूलियतपूर्ण कर्जा प्रवाह भएको छ । यस अन्तर्गत १८,८०५ ऋणीलाई रु. ३८ अर्ब २० करोड व्यावसायिक कृषि तथा पशुपन्छी कर्जा र १८५४ ऋणीलाई रु. १ अर्ब १० करोड कार्यविधिमा रहेका अन्य कर्जा प्रवाह भएको छ ।

तालिका ४ : बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्या/शाखा संख्या

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू	संख्या			शाखा संख्या		
	२०७५ असार	२०७६ असार	२०७६ असोज	२०७५ असार	२०७६ असार	२०७६ असोज
वाणिज्य बैंक	२८	२८	२८	३०२३	३५८५	३८८४
विकास बैंक	३३	२९	२५	९९३	१२६७	१२५८
वित्त कम्पनी	२५	२३	२२	१८६	२०५	२१५
लघुवित्त वित्तीय संस्था	६५	९०	८९	२४४९	३६२९	३७५३
पूर्वाधार विकास बैंक	-	१	१	-	-	-
जम्मा	१५१	१७१	१६५	६६५१	८६८६	९११०

३९. लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूले महानगरपालिका, उप-महानगरपालिका र जिल्ला सदरमुकाम बाहेक नगरपालिका र गाउँपालिका क्षेत्रमा एक शाखा स्थापना गरेपश्चात् मात्र उपमहानगरपालिका वा जिल्ला सदरमुकाममा एक शाखा स्थापना गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
४०. लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूले अनिवार्य रुपमा एक तिहाइ कर्जा कृषि क्षेत्रमा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
४१. स्थानीय तहका सबै वडासम्म वित्तीय सेवाको पहुँच पुऱ्याउन बैंक शाखा नभएका वडाहरूमा शाखारहित बैंकिङ्ग सेवा प्रदान गर्न यस बैंकको स्वीकृति लिनु नपर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
४२. २०७६ असोज मसान्तसम्ममा वाणिज्य बैंकको संख्या २८, विकास बैंकको संख्या २५, वित्त कम्पनीको संख्या २२, लघुवित्त वित्तीय संस्थाको संख्या ८९ र पूर्वाधार विकास बैंकको संख्या १ रहेको छ ।
४३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शाखा संख्या २०७६ असार मसान्तमा ८६८६ रहेकोमा २०७६ असोज मसान्तमा ९११० पुगेको छ ।
४४. २०७६ असोजसम्ममा ७४१ स्थानीय तहमा वाणिज्य बैंकहरूको उपस्थिति रहेको छ ।

४५. २०७६ जेठ मसान्तमा नेपालको कुल जनसंख्यामध्ये ६०.९ प्रतिशतको बैंक तथा वित्तीय संस्था (लघुवित्तीय वित्तीय संस्थाबाहेक) मा निक्षेप खाता रहेको छ ।

भुक्तानी प्रणाली

४६. विद्युतीय भुक्तानी माध्यमलाई प्रोत्साहन गरी वित्तीय पहुँच अभिवृद्धि गर्न तथा नगद कारोबारलाई क्रमशः घटाउँदै लैजान भुक्तानी प्रणाली सञ्चालक र भुक्तानी सेवा प्रदायकको अनुमतिपत्र प्रदान गर्ने कार्य नियमित रूपमा भईरहेको छ ।
४७. भुक्तानी प्रणालीको आधुनिकीकरणका लागि वास्तविक समयको भुक्तानी प्रणाली (RTGS) सञ्चालनमा ल्याइएको छ ।
४८. डिपार्टमेन्टल स्टोर, मार्ट, होटल, पसल लगायतका मर्चेन्टहरुबाट Point of Sale(POS) मसिनमार्फत् कारोबार गर्दा ग्राहकसँग कुनै पनि प्रकारको अतिरिक्त शुल्क लिन नपाइने व्यवस्था गरिएको छ ।
४९. नेपाल सरकारको बजेटमा उल्लेख भए अनुसार वस्तु तथा सेवाको मूल्य कार्ड वा विद्युतीय माध्यमबाट भुक्तानी गर्दा बीजकमा उल्लेखित मूल्य अभिवृद्धि करको १० प्रतिशत रकम भुक्तानीकर्ताको बैंक खातामा सोभै जम्मा हुने व्यवस्था कार्यान्वयनको प्रक्रियामा रहेको छ ।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन

५०. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले संस्थागत विदेशी निक्षेपकर्ता तथा गैर-आवासीय नेपालीहरुबाट कम्तिमा पनि २ वर्ष अवधि भएको विदेशी मुद्रामा मुद्दती निक्षेप संकलन गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ । यस व्यवस्था अनुसार चालु आर्थिक वर्षमा अमेरिकी डलर १ करोड निक्षेप संकलन गर्ने स्वीकृति लिएको छ । यस्तो निक्षेपको शतप्रतिशतसम्म नेपाली मुद्रामा कर्जा प्रवाह गर्न पाउने व्यवस्था गरिएको छ ।
५१. नेपाल भ्रमण वर्ष २०२० लाई मध्यनजर गर्दै प्रमुख पर्यटकीय स्थलहरुमा, विदेशी मुद्रा सटही सुविधा प्रदान गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले छुट्टै काउण्टर खोल्न माग भएमा आवश्यक व्यवस्थापन गरिएको छ ।

मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा

५२. चालु आर्थिक वर्षको पहिलो त्रयमाससम्म उपलब्ध सूचना तथा तथ्याङ्कहरुले आर्थिक क्रियाकलाप विस्तारको प्रवृत्तिले निरन्तरता पाउने देखिएको छ । मुद्रास्फीतिमा केही दबाव देखिएतापनि वाह्य क्षेत्र स्थायित्वमा सुधार देखिएको छ ।
५३. अर्थतन्त्रको विद्यमान अवस्थालाई दृष्टिगत गरी मौद्रिक विस्तारबाट मूल्य र वाह्य क्षेत्र स्थायित्वमा थप दबाव सृजना हुन नदिन तथा आन्तरिक उत्पादन वृद्धि, रोजगारी सिर्जना र उद्यमशीलता विकासमा वित्तीय साधनको उपलब्धतालाई सहजीकरण गरी आर्थिक वृद्धिमा सहयोग पुऱ्याउन मौद्रिक नीतिको विद्यमान कार्यदिशालाई निरन्तरता दिइएको छ ।

मौद्रिक तथा वित्तीय उपायहरु

५४. मौद्रिक नीतिको उपर्युक्त कार्यदिशा अनुरूप विद्यमान अनिवार्य नगद अनुपात, वैधानिक तरलता अनुपात तथा बैंकदरलाई यथावत कायम गरिएको छ ।
५५. बैंकिङ्ग क्षेत्रको तरलता व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन अन्तर निकाय समन्वयमा जोड दिइनेछ ।

५६. ब्याजदर अन्तर सम्बन्धी व्यवस्थाको कार्यान्वयन थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
५७. प्राथमिकताप्राप्त क्षेत्रहरुमा तोकिएको अनुपातमा कर्जा लगानी विस्तार गर्ने कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
५८. मुलुक भित्र रोजगारी सृजना र उद्यमशीलता विकासका माध्यमबाट आन्तरिक उत्पादन अभिवृद्धि गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई तोकिएका क्षेत्रमा सहूलियतपूर्ण कर्जा प्रवाह गर्न थप प्रोत्साहित गरिनेछ ।
५९. सबै स्थानीय तहहरुमा वाणिज्य बैंकको कम्तिमा एक शाखा पुऱ्याउने लक्ष्य अनुरुप हालसम्म शाखा पुग्न बाँकी रहेका १२ स्थानीय तहमा वाणिज्य बैंकको उपस्थिति गराउन प्राथमिकता दिइनेछ ।

अन्त्यमा,

६०. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को मौद्रिक नीतिको पहिलो त्रैमासिक समीक्षा प्रतिवेदन तयार पार्न आवश्यक सूचना तथा विवरण उपलब्ध गराई सहयोग पुऱ्याउने सबै सरोकारवालाहरुलाई नेपाल राष्ट्र बैंक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछ । साथै, मौद्रिक नीतिको कार्यान्वयनमा सदा भैं सबैको सहयोग प्राप्त हुने यस बैंकको अपेक्षा रहेको छ ।

मिति: २०७६ मंसिर ५ गते ।